

Nota reserves en voorzieningen 2019

Inhoudsopgave

1.	Inleiding en beslispunten	3
2.	Uitleg over reserves en voorzieningen	4
3.	Hoe gaan we om met reserves en voorzieningen	7
4.	Reserves	8
5.	Voorzieningen	12
Bijlagen		17
1.	Meerjarig overzicht reserves.....	18
2.	Meerjarig overzicht voorzieningen	19
3.	Nadere uitleg soorten voorzieningen	20

1. Inleiding en beslispunten

Elke nieuwe raadsperiode stellen we als college een nota reserves en voorzieningen op. Dit spraken we met de raad af in de financiële verordening van de gemeente Lochem 2017 (raad 28-6-2017).

De nota reserves en voorzieningen stelt de raad vast. In deze nota behandelen we in ieder geval de volgende onderwerpen:

- a. de vorming en besteding van reserves;
- b. de vorming en besteding van voorzieningen;
- c. de rentetoerekening aan reserves en voorzieningen.

Ook andere onderwerpen, zoals wat is een reserve of voorziening, komen aan de orde.

We leggen met de nota het beleid voor de reserves en voorzieningen vast. We geven aan hoe we met onze reserves en voorzieningen omgaan. De wet (BBV) bepaalt een deel. De commissie BBV doet stellige uitspraken en aanbevelingen. Daar houden we rekening mee. Maar als gemeente geven we ook zelf een invulling hieraan. In deze nota halen we ook weer de stofkam door de reserves en voorzieningen. Een reserve, of voorziening die niet meer nodig is, heffen we op.

De vorige nota stelde de raad in 2014 vast

De vorige nota reserves en voorziening stelde de raad vast op 30 juni 2014. Bij de vorige nota besloten we om een groot aantal reserves op te heffen. De saldi van deze reserves voegden we toe aan de algemene reserve. Ook stemde de raad ermee in dat de ondergrens van de algemene reserve € 3 miljoen is.

De raad nam bij het vaststellen van de nota in 2014 ook twee amendementen aan. Bij het eerste amendement spraken we af dat we het meerdere van de reserve afvalstoffenheffing en riolering boven de € 250.000 per reserve inzetten om het tarief voor inwoners te verlagen. Bij het tweede amendement spraken we af dat gespaarde reserves bijeengebracht door bijdragen van inwoners voor een gericht doel tot 31-12-2018 te handhaven en vervolgens op te heffen.

De raad stelt de nota reserves en voorzieningen vast aan de hand van beslispunten

Het college stelt voor in te stemmen met:

- Beslispunt 1:** De reserve vervanging ondergrondse verzamelcontainers inclusief saldo 1:1 overzetten naar een voorziening.
- Beslispunt 2:** De reserve rondweg Lochem opheffen na de laatste onttrekking per 31-12-2023.
- Beslispunt 3:** De reserve riolering opheffen na de laatste onttrekking per 31-12-2020.
- Beslispunt 4:** Het saldo van de reserve Sociaal Domein van € 238.500 toevoegen aan de algemene reserve en de reserve per 31-12-2021 opheffen.
- Beslispunt 5:** De voorziening voormalige bestuurders (herindeling) na laatste aanwending per 31-12-2023 opheffen.
- Beslispunt 6:** Het saldo van de voorziening legaat J.A. Vuller (€ 1.600) vrij laten vallen en over te maken naar het Vullerfonds. De voorziening vervolgens opheffen per 31-12-2020.
- Beslispunt 7:** Het vaststellen van de nota reserves en voorzieningen.

2. Uitleg over reserves en voorzieningen

In de BBV (het besluit begroting verantwoording gemeenten en provincies) staan de verslaggevingsregels voor gemeente. Aan deze regels moeten wij voldoen bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening. Eén van de onderdelen daarvan zijn de reserves en voorzieningen.

Reserves

Wat zijn reserves?

De reserves van de gemeente maken onderdeel uit van het eigen vermogen. Het eigen vermogen is het saldo van de bezittingen (bijvoorbeeld gebouwen, wegen, voorraden grondexploitaties, banksaldi, nog te ontvangen bedragen; de activa) minus de schulden (bijvoorbeeld leningen, nog te betalen bedragen; het vreemd vermogen). Naast de reserves maakt ook het jaarrekeningresultaat (winst of verlies), onderdeel uit van het eigen vermogen. De reserves kun je beschouwen als 'de financiële buffer' van de gemeente. Het bedrag waarvoor het eigen vermogen op de balans staat, is afhankelijk van de waardering van de activa en het vreemd vermogen.

Je hebt twee soorten reserves:

- a. de algemene reserve
- b. de bestemmingsreserves

De algemene reserve is de reserve waaraan de gemeenteraad geen bestemming heeft gegeven. Het is met andere woorden vrij ter besteding. Het vrij besteedbare deel van de algemene reserve zetten we in als beschikbare weerstandscapaciteit. Met deze financiële reserve vangen we onze incidentele risico's op. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing in de begroting en jaarrekening laten we dit zien.

De bestemmingsreserves zijn de reserves waaraan de gemeenteraad wel een bestemming heeft gegeven. In Lochem hebben we bijvoorbeeld de reserve rondweg Lochem. Deze stelden we ooit in om daaruit onze bijdrage aan de aanleg van de rondweg door de provincie Gelderland te dekken.

Een reserve is geen financiële verplichting. Ook niet als het gaat om een bestemmingsreserve die we voor een bepaald doel vormen. Bij een bestemmingsreserve is er sprake van een door middel van een raadsbesluit vastgelegde toekomstige aanwending. Maar het besluit roept geen wettelijke of feitelijke verplichting tegenover een derde op.

Wanneer en hoe gebruiken we een reserve?

De meeste reserves gebruiken wij voor de dekking van incidentele lasten, of er worden incidentele baten aan toegevoegd. Bijvoorbeeld het jaarrekeningresultaat dat we toevoegen, of onttrekken aan de algemene reserve. De reserve kapitaallasten is een uitzondering. Deze reserve gebruiken we voor de dekking van structurele kapitaallasten. Hier is de reserve op berekend.

Wij rekenen geen rente toe aan reserves, behalve bij de reserve kapitaallasten. Dit is conform de aanbeveling van de commissie BBV. Bij de reserve kapitaallasten voegen we jaarlijks rente toe over de boekwaarde van de reserve per 1/1. De jaarlijkse onttrekking aan deze reserve is voor de dekking van kapitaallasten (rente en afschrijving).

Alle toevoegingen en onttrekkingen aan een reserve gaan op basis van een raadsbesluit. Dit kan bijvoorbeeld bij de resultaatbestemming van de jaarrekening, of bij een tussentijdse begrotingswijziging. Toevoegingen en onttrekkingen aan een reserve lopen via de exploitatie. Nieuwe bestemmingsreserves stellen we in na een raadsbesluit. Mocht een bestemmingsreserve niet meer nodig zijn, dan valt het eventuele saldo van deze reserve weer vrij aan de algemene middelen. We mogen geen reserves met een negatief saldo hebben, behalve de algemene reserve.

Wanneer en hoe leggen we verantwoording af over onze reserves in de P&C-cyclus?

Kadernota

In de kadernota laten we in het hoofdstuk 'Financieel kader' de ontwikkeling van de algemene reserve zien. Dit overzicht stelden we op in overleg met de raad en de auditcommissie. In dit overzicht kijken we zes jaar terug en vier jaar vooruit. Het vrij besteedbare deel van de algemene reserve zetten we daarbij af tegen de incidentele

risico's. Hieruit volgt het ratio incidenteel weerstandsvermogen. Dat getal geeft aan of wij voldoende financiële reserve hebben om risico's op te vangen.

Vanaf de komende kadernota 2021 gaan we ook een meerjarig overzicht van alle reserves opnemen als bijlage. Daarbij geven we aan welke geraamde incidentele (I) en structurele (S) toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves er zijn.

Begroting

In de begroting in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing laten we het verloop van de algemene reserve zien, zes jaar terug en vier jaar vooruit. Ook hier zetten we het vrij besteedbare deel van de algemene reserve af tegen de incidentele risico's. Hieruit volgt het ratio incidenteel weerstandsvermogen. Daarnaast staat in deze paragraaf een specificatie van de geraamde mutaties in de algemene reserve.

In de begroting staan in het overzicht van baten en lasten per programma en taakveld, de geraamde toevoegingen en onttrekkingen (mutaties) aan de reserves, per jaar.

Bij de komende begroting 2021 gaan we vanaf nu een meerjarig overzicht van alle reserves opnemen als bijlage. Daarbij geven we aan welke geraamde incidentele (I) en structurele (S) toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves er zijn.

Jaarrekening

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing vind je het vrij besteedbare deel van de algemene reserve. Dat zetten we af tegen de incidentele risico's om de ratio incidenteel weerstandsvermogen te berekenen.

In de jaarrekening lichten wij bij de balans alle reserves toe. We geven de aard en de reden van elke reserve aan. Ook lichten we alle toevoegingen en onttrekkingen toe en geven het verloop per reserve weer van dat jaar. Uit dit overzicht blijkt per reserve:

- het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
- de bestemming van het resultaat van vorig boekjaar;
- de toevoegingen;
- de onttrekkingen;
- het saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

In de jaarrekening staan in het overzicht van baten en lasten, de werkelijke toevoegingen en onttrekkingen (mutaties) aan de reserves. Daarnaast lichten we bij het overzicht mutaties reserves toe welke incidentele en structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves er zijn. Daarbij geven we ook aan welke afwijkingen er zijn tussen geraamde en werkelijke toevoegingen en onttrekkingen voor dat jaar. En laten we een specificatie zien van alle begrote en werkelijke mutaties in de algemene reserve.

In **bijlage 1** laten we het meerjarig overzicht zien van de reserves (stand begroting 2020).

Voorzieningen

Wat zijn voorzieningen?

De voorzieningen van de gemeente maken onderdeel uit van het vreemd vermogen. Het vreemd vermogen zijn de schulden (verplichtingen) van de gemeente. Binnen het vreemd vermogen hebben de voorzieningen een bijzondere positie. Bij de meeste schulden van de gemeente moeten wij een bedrag aflossen, of betalen. We weten dan exact wat we moeten betalen en wanneer. Bij de voorzieningen is het niet zo dat wij iets gekocht of geleend hebben. Juridisch is het nog geen schuld. Bij een voorziening is er wel een mate van zekerheid dat we iets moeten betalen. Het is alleen nog niet zeker wanneer we moeten betalen en/of hoe hoog het bedrag exact is.

We kennen vier soorten voorzieningen:

- a. voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's
- b. voorzieningen voor de egalisatie van kosten
- c. voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor we een heffing heffen
- d. voorzieningen voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden

Een toelichting op deze vier soorten voorzieningen staat in **bijlage 3**.

Naast de voorzieningen die bij het vreemd vermogen horen, hebben we ook voorzieningen die een correctie zijn op de waarde van activa. Dat zijn voorzieningen die zorgen voor een verlaging van de (boek)waarde van een bezit. We kennen op dit moment verliesvoorzieningen bij de gebouwen, grondexploitaties en de debiteuren (voorziening oninbaarheid). Door een voorziening te vormen is het mogelijk om bij een eventueel hogere werkelijke waarde in de toekomst, de voorziening weer vrij te laten vallen. Hiermee draaien we (een deel van) het

eerder genomen verlies, weer terug. In onze nota grondbeleid 2017-2020 geven we aan hoe we omgaan met verliesvoorzieningen bij grondexploitaties. In deze nota behandelen we deze voorzieningen verder niet. In deze nota reserves en voorzieningen gaat het alleen om de voorzieningen die onder het vreemd vermogen vallen.

Wanneer en hoe gebruiken we een voorziening?

De gemeenteraad stelt voorzieningen in, en besluit tot dotaties (toevoeging) daarin. De raad heeft bij het instellen van voorzieningen weinig ruimte voor het maken van keuzes. We weten bijna zeker dat we het geld in een voorziening aan een bepaald doel moeten besteden (verplichting). Mocht blijken dat het saldo van een voorziening niet groot genoeg is, dan moeten we de voorziening verhogen.

Of een voorziening hoog genoeg is, beoordelen we jaarlijks bij de jaarrekening. Het verhogen doen we dan ook meestal in de jaarrekening. Maar het kan ook tussentijds of in de begroting. Mocht een voorziening te hoog zijn, of niet meer nodig zijn, dan valt het bedrag vrij. Op deze manier zorgen we ervoor dat een voorziening op voldoende niveau blijft.

De dotatie aan een voorziening loopt via de exploitatie. De aanwending van een voorziening gaat rechtstreeks ten laste van een voorziening. Een voorziening kan niet negatief zijn.

Voorzieningen waarderen we meestal op het nominale bedrag; het bedrag dat we naar verwachting uiteindelijk betalen. Ze mogen niet groter of kleiner zijn dan de geschatte omvang van verplichtingen of risico's. Rentetoevoegingen aan voorzieningen mogen niet. Wel mogen we voorzieningen tegen contante waarde waarderen. Het waarderen tegen contante waarde komt alleen voor als de factor tijd belangrijk is. Hier is sprake van als de onderliggende verplichting pas na geruime tijd tot afwikkeling komt. Als we de momenten van het doen van de uitgaven niet op betrouwbare wijze kunnen vaststellen, dan moeten we de voorziening waarderen tegen de nominale waarde.

Voor het treffen van een voorziening is het belangrijk dat er een verplichting of een reëel risico op het ontstaan van een verplichting bestaat. Hiervan is de precieze omvang onzeker, maar kunnen we wel redelijk schatten. De beste schatting nemen we dan als balanspost. Dat kan een gemiddelde waarde van een reeks uitkomsten zijn. Een noodzakelijke vorming van een voorziening mogen we niet achterwege laten. Wel mogen we de toelichting in raadsbesluiten en/of documenten in de P&C-cyclus inhoudelijk beperken. Dit omdat het soms gaat om gevoelige (bedrijfs)informatie.

Wanneer en hoe leggen we verantwoording af over onze voorzieningen in de P&C-cyclus?

Begroting

In de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen in de begroting leggen we een verband tussen de voorzieningen die we hebben voor gebouwen en riolering en het onderliggende meerjarenplan. We geven aan of er voldoende middelen in de voorziening zijn om de kosten te dekken.

Jaarrekening

In de jaarrekening leggen we een verband tussen de voorzieningen die we hebben en de onderliggende verplichtingen. We geven aan of er voldoende middelen zijn in de voorziening om de kosten te dekken. Mocht het nodig zijn om voorzieningen op te hogen dan doen we dat meestal in de jaarrekening. Maar het kan ook tussentijds of in de begroting. Mocht een voorziening te hoog zijn, dan valt het bedrag vrij.

In de jaarrekening lichten we bij de balans alle voorzieningen toe. We geven de aard en reden van elke voorziening aan. Per voorziening geven we het verloop aan van dat jaar. We lichten de toevoegingen, aanwendingen en vrijgevallen bedragen toe. Uit dit overzicht blijkt per voorziening:

- het saldo aan het begin van het begrotingsjaar;
- de toevoegingen;
- de onttrekkingen;
- het saldo aan het einde van het begrotingsjaar.

In **bijlage 2** laten we het meerjarig overzicht zien van de voorzieningen (stand begroting 2020).

3. Hoe gaan we om met reserves en voorzieningen

We gebruiken de volgende algemene uitgangspunten met betrekking tot reserves en voorzieningen:

- a. We gaan voor simpel en transparant, waarbij we streven naar een beperkt aantal reserves en voorzieningen;
- b. Het instellen van een reserve, of voorziening gebeurt door middel van een raadsbesluit;
- c. Bij de jaarrekening geven we een overzicht van het verloop van de reserves en voorzieningen. We geven een toelichting op de mutaties. We lichten daarbij de verschillen tussen de geraamde en de werkelijke mutaties toe.
- d. De reserves en voorzieningen die we hebben passen binnen de geldende wet- en regelgeving.

Bij het instellen en gebruik van reserves hebben we de volgende uitgangspunten:

- a. In de begroting kunnen we ervoor kiezen om een bedrag aan de algemene reserve te onttrekken om een begrotingstekort te dekken. Deze onttrekking verantwoorden we dan als resultaatbestemming.
- b. Bij de jaarrekening kan het zijn dat het werkelijke, nadelige resultaat groter is dan het geraamde begrotingstekort. We boeken dan de maximaal geraamde onttrekking aan de algemene reserve. Het resterende tekort nemen we dan op als gerealiseerd resultaat.
- c. Bestemmingsreserves zetten we in voor het doel waarvoor we ze instellen. De raad kan altijd de bestemming wijzigen. Bij nieuwe reserves geven we de volgende onderdelen aan, voor zover van toepassing:
 - Het doel van de reserve en de motivatie waarom de reserve nodig is;
 - De gewenste minimale en maximale omvang van de reserve;
 - De hoogte van de toevoeging(en) aan de reserve en of deze toevoeging structureel of incidenteel is;
 - De dekking van de toevoeging(en) aan de reserve;
 - De hoogte van de onttrekking(en) aan de reserve en wanneer we deze onttrekking doen.

Van de bestaande reserves hebben we bovenstaande onderdelen opgenomen in hoofdstuk 4 'Reserves'.

- d. De lasten van een product of activiteit kunnen gedekt worden door een geraamde onttrekking aan een reserve. Als de werkelijke uitgave achterblijft bij de raming, dan onttrekken wij minder aan de betreffende reserve. Het is dan niet nodig om de volledig geraamde onttrekking in werkelijkheid te boeken. Het restant houden wij dan in de reserve. Dit gebruiken we in een volgend jaar als de uitgave alsnog plaats vindt als het nodig is.

Bij het instellen en gebruik van voorzieningen hebben we de volgende uitgangspunten:

- a. De voorziening past binnen de eerder genoemde soorten voorzieningen:
 - voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's;
 - voorzieningen voor de egalisatie van kosten;
 - voorzieningen voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor we een heffing heffen;
 - voorzieningen voor middelen van derden verkregen die specifiek besteed moeten worden.
- b. Voorzieningen beoordelen we in ieder geval jaarlijks bij de jaarrekening of deze hoog genoeg zijn. Als er aanleiding toe is doen we dit ook tussentijds.
- c. Bij nieuwe voorzieningen geven we in de volgende onderdelen aan, voor zover van toepassing:
 - Het doel van de voorziening en de motivatie waarom de voorziening nodig is;
 - De waardering van de voorziening: nominaal of contante waarde;
 - De minimale omvang van de voorziening;
 - De hoogte van de toevoeging(en) en aanwending(en) aan de voorziening en in welke periode dit gebeurt;
 - De dekking van de toevoeging(en).

Van de bestaande voorzieningen hebben we bovenstaande onderdelen opgenomen in hoofdstuk 5 'Voorzieningen'.

4. Reserves

Binnen de gemeente Lochem kennen we de volgende reserves per 31 december 2018 (bron: Jaarrekening 2018).

Bedragen x € 1.000

	Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018
1	Algemene reserve	16.848
	Bestemmingsreserve	32.653
2	Reserve vervanging ondergrondse verzamelcontainers	108
3	Reserve afvalstoffenheffing	445
4	Reserve rondweg Lochem	2.054
5	Reserve riolering	88
6	Reserve wonen	119
7	Reserve functiegericht wegbeheer	900
8	Reserve Kop van Oost	342
9	Reserve sociaal domein	608
10	Reserve kapitaallasten	27.988
	Saldo van rekening	1.367
	Totaal reserves	50.867

Hieronder volgt een toelichting per reserve:

1.	Algemene reserve
Doel en uitgangspunten	De belangrijkste reserve in relatie tot onze financiële positie is de algemene reserve. Ons financieel beleid is om de inzet van de algemene reserve voor het afdekken van begrotingstekorten te beperken. Uiteraard is de algemene reserve beschikbaar om tegenvallers in de begroting op te vangen. Dit geeft in de regel de tijd om tekorten in de begroting met structurele maatregelen op te vangen.
Minimale en/of maximale omvang	Bij de vorige nota hebben we afgesproken om een ondergrens van € 3 miljoen aan te houden. Deze € 3 miljoen hebben we nodig om calamiteiten op te vangen. Ook als het risicoprofiel afneemt onder de € 3 miljoen, houden we deze minimale hoogte aan. Voor een gemeente van onze omvang en met de taken die we er de afgelopen jaren bij kregen is dit voor ons de absolute ondergrens. Er is geen maximale omvang voor de algemene reserve. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing berekenen wij o.a. het ratio incidenteel weerstandsvermogen. Hierbij is het saldo van de algemene reserve onze incidentele weerstandscapaciteit. Dit zetten we af tegen de incidentele risico's. Zolang de ratio voldoende is (ratio is minimaal 1), is er vanuit risicoafdekking geen reden om de algemene reserve extra te verhogen. We spraken af met de raad, dat we in overleg gaan zodra de ratio onder de 2 komt. In de begroting 2020 hebben we een nettobedrag aan incidentele risico's van € 2,2 miljoen. Een bedrag van € 3 miljoen in de algemene reserve is voldoende om deze risico's af te dekken.
Toevoegingen en onttrekkingen	De algemene reserve gebruiken we voor incidentele toevoegingen en onttrekkingen. Het saldo van de algemene reserve is € 16,8 miljoen. De reserve zetten we in voor incidentele uitgaven, zoals het begrotingstekort, overgehevelde budgetten, en de voorbereiding omgevingswet. De toevoeging bestaat met name uit het jaarrekeningresultaat en de winsten uit grondexploitaties. Per 31 december 2023 is het verwachte saldo van de algemene reserve € 13 miljoen.

2.	Vervanging ondergrondse verzamelcontainers
Doel en uitgangspunten	Deze bestemmingsreserve is in 2011 ontstaan. In het tarief afvalstoffenheffing is sinds 2011 een bedrag van € 2 per aansluiting opgenomen voor de toekomstige vervanging van ondergrondse containers. Deze verkregen middelen van derden moeten verplicht besteed worden aan dit doel en staan dus niet ter vrije beschikking. De commissie BBV gaf dat in 2019 aan. We stellen daarom voor om deze reserve inclusief saldo 1:1 om te zetten naar een voorziening. De reserve houdt dan op te bestaan (beslispunt 1).
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een minimale of maximale omvang van deze reserve (voorziening).
Toevoegingen en onttrekkingen	De toevoeging bedraagt jaarlijks € 29.000 ten laste van de afvalstoffenheffing. De onttrekking gebeurt zodra we een ondergrondse verzamelcontainer vervangen, waarvoor we gespaard hebben. Dan moeten we de investering activeren. De vervangingsbijdrage uit de voorziening brengen we in mindering op de investering. Er zijn geen geraamde onttrekkingen. Het saldo van de reserve (voorziening) is € 108.000 en loopt op naar € 254.000 eind 2023.

3.	Afvalstoffenheffing
Doel en uitgangspunten	De gelden zijn voornamelijk afkomstig uit oude afrekeningen van de Regio Stedendriehoek en de dividenduitkeringen van Circulus-Berkel. De reserve dient ter dekking van de kosten voor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van de afvalinzameling.
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een minimale of maximale omvang van deze reserve.
Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 445.000. Door de geraamde onttrekkingen in 2019 van € 426.500 bedraagt het saldo van de reserve eind 2019 naar verwachting nog € 19.000. De geraamde onttrekkingen in 2019 hebben te maken met de inzet om het tarief afvalstoffenheffing voor 2019 te dempen. Daarnaast dekken we de extra kosten van Circulus-Berkel en lagere vergoeding PMD hier uit. Als Circulus-Berkel bijvoorbeeld dividend uitkeert, dan voegen we dat weer toe aan deze bestemmingsreserve.

4.	Rondweg Lochem
Doel en uitgangspunten	Deze reserve stelden we in 2001 in. Doel is een bijdrage aan de provincie te verstrekken voor de aanleg van de noordoostelijke rondweg langs de kern Lochem.
Minimale en/of maximale omvang	In deze reserve moet minimaal/maximaal € 2.054.000 zitten als dekking voor onze verplichtingen met de provincie.
Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 2.054.000. Voor 2020 is de geraamde onttrekking € 2.054.000. Dit is voor onze bijdrage in de aanleg van de rondweg en twee verkeersregelinstallaties (VRI's). De bijdrage in de aanleg van de rondweg (€ 2 miljoen) betalen we in 2020 (bij gunning). Onze bijdrage in de verkeersregelinstallatie Kwinkweerd (€ 24.000) en Goorseweg (€ 30.000) hangt er vanaf of de VRI's nodig zijn. De verwachting is dat we dit pas in 2023 hoeven te betalen (bij ingebruikname). Na deze onttrekking heffen we de reserve op (beslispunt 2).

5.	Riolering
Doel en uitgangspunten	Bij de vaststelling van de jaarrekening 2009 besloten we de bestemmingsreserve riolering te vormen. Dit betreft een egalisatie reserve om ongewenste schommelingen in de tarieven op te vangen. Met het vaststellen van het Afvalwaterketenplan 2016-2020 besloten we het saldo van deze reserve geleidelijk af te bouwen tot nul. Hierdoor dempen we de stijging van de rioolheffing.
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een minimale of maximale omvang van deze reserve.

Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 88.000. In 2019 en 2020 onttrekken we een bedrag van € 44.000 voor de dekking van de rioleringskosten. Eind 2020 bedraagt de reserve naar verwachting nihil. Na deze onttrekking heffen we de reserve op (beslispunt 3). We hebben nu een voorziening egalisatie riolering. Daarin vangen we de voor- en nadelen van de exploitatie riolering op (zie hoofdstuk 5).
-------------------------------	--

6.	Wonen
Doel en uitgangspunten	In de raadsvergadering van 27 juni 2011 is besloten om deze reserve in te stellen. In deze reserve zijn de nog niet bestede middelen gestort van twee subsidieregelingen in het kader van woningbouwafspraken. Dat zijn het Besluit locatie gebonden subsidies (BLS) en Stimuleringsbijdrage Goedkope Woningbouw (SGW). De reserve dient voor de bevordering van volkshuisvestingsdoelstellingen. Deze gelden zijn gelabeld via deze bestemmingsreserve. Dit vanwege de van kracht zijnde subsidieregeling en het daarmee samenhangende oorspronkelijke bestedingsdoel en verplichting: volkshuisvestingsdoelstellingen.
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een minimale of maximale omvang van deze reserve.
Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 119.000. In 2019 is er een geraamde onttrekking van € 50.000. Dit voor de dekking van de kosten van uitvoering voor actiepunten uit de Woonvisie Lochem 2018-2025 (begroting 2019). Daarna zit er nog een geraamd saldo in de reserve van € 69.000 dat niet geormerkt is. Toevoegingen vinden niet meer plaats. In 2020 bieden we de kernvisies Laren, Gorssel en Almen met betrekking tot wonen aan bij de raad. Projecten voor betaalbare woningen en het begeleiden van collectief particulier opdrachtgeverschap komen daarin terug. Op het moment dat we een kernvisie aanbieden aan de raad, geven we aan welke acties we willen inzetten en welk budget daarvoor nodig is. We willen het saldo van de reserve inzetten om dit financieel te ondersteunen. We gaan er vanuit dat de reserve dan nog nodig is tot en met 2022. Dit sluit aan bij de motie over de lange termijn visie zoekzones woningbouw (raad 3 september 2018). Op het moment dat de reserve nihil is, stellen we voor de reserve op te heffen.

7.	Funcatiegericht wegbeheer
Doel en uitgangspunten	Bij de behandeling van de Kadernota 2018 stelden we deze reserve in. De reserve stelden we in om de verschillende wegcategorieën in te richten conform uitgangspunten en kwaliteitsniveau. De reserve heeft een looptijd van 10 jaar (2018-2027). De reserve vormden we door een onttrekking van € 1.000.000 aan de algemene reserve.
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een minimale of maximale omvang van deze reserve.
Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 900.000. De komende jaren (t/m 2027) onttrekken we jaarlijks € 100.000 aan deze bestemmingsreserve. Na 2027 heffen wij de reserve op.

8.	Kop van Oost
Doel en uitgangspunten	In de raadsvergadering van 26 juni 2017 besloten we om deze reserve in te stellen. De reserve Kop van Oost en de verliesvoorzieningen m.b.t. Kop van Oost vormen samen de dekking voor de aanvullende netto gemeentelijke bijdrage. Deze bijdrage is maximaal € 2,7 miljoen. De bijdrage is nodig om de ontwikkeling van de Kop van Oost mogelijk te maken.
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een minimale omvang. De maximale omvang van deze reserve en bijbehorende verliesvoorzieningen is € 2,7 miljoen.
Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 342.000. Jaarlijks bij de jaarrekening bepalen we of we de verliesvoorziening ophogen, of verlagen. De dekking van deze toevoeging aan de verliesvoorziening Kop van Oost onttrekken we aan deze bestemmingsreserve. Bij een verlaging van de verliesvoorziening voegen we het bedrag weer toe aan deze reserve.

9.	Sociaal Domein
Doel en uitgangspunten	Deze reserve stelden we in bij de behandeling van de Bestuursrapportage 2015. Overschotten op het sociaal domein voegden wij toe aan deze reserve.
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een minimale of maximale omvang van deze reserve.
Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 608.000. Voor de komende jaren ramen we een onttrekking van in totaal € 369.500. Dit is voor de doorontwikkeling sociaal domein en de digitale sociale kaart. In 2018 is het tekort van € 2,8 miljoen op het sociaal domein onttrokken aan de algemene reserve. De reserve Sociaal domein heeft een nog niet geormerkt saldo van € 238.500. Dit ontstond doordat verwachte onttrekkingen niet of minder nodig waren. Dit was het geval bij: processen opbouw toegang sociaal domein, tegemoetkoming zorgkosten en de inhuur van tijdelijk personeel. De betreffende kosten vingen wij op binnen regulier beschikbare budgetten. We stellen voor het nog niet geormerkte saldo van € 238.500 toe te voegen aan de algemene reserve en de reserve sociaal domein vervolgens op te heffen (beslispunt 4).

10.	Kapitaallasten																																																		
Doel en uitgangspunten	In deze reserve komen de bijdragen van de algemene of bestemmingsreserves ten behoeve van (gedeeltelijke) dekking van investeringen. Deze reserve gebruiken we daarmee voor dekking van de toekomstige kapitaallasten. De besteding ligt daarmee vast. We doen dit omdat we bijdragen uit reserves niet mogen salderen met de investeringen (activa). Activa activeren we bruto.																																																		
Minimale en/of maximale omvang	Er is geen sprake van een maximale omvang van deze reserve. De reserve moet minimaal voldoende saldo hebben om de kapitaallasten te dekken van de investeringen die er tegenover staan.																																																		
Toevoegingen en onttrekkingen	Het saldo van de reserve is € 28 miljoen. Structureel voegen we de rente toe over de boekwaarde van de investeringen. De structurele onttrekking aan de bestemmingsreserve is in overeenstemming met de kapitaallasten van de bijbehorende investeringen. Hieronder laten we een specificatie zien per 31 december 2018 van de activa.																																																		
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Omschrijving activa</th> <th>Boekwaarde 31-12-2018</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Ondergrondse verzamelcontainers</td> <td>16.674</td> </tr> <tr> <td>Sportzaal Laren</td> <td>379.327</td> </tr> <tr> <td>Bouwkosten Staring College</td> <td>5.297.126</td> </tr> <tr> <td>Installatiekosten Staring College</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Afvalwaterproject buitengebied Gorssel</td> <td>423.500</td> </tr> <tr> <td>Riolering Zutphenseweg/Kapelweg/Almenseweg</td> <td>85.310</td> </tr> <tr> <td>Huisvesting Suringaschool</td> <td>208.573</td> </tr> <tr> <td>restauratie Gudulatoren Markt 4</td> <td>526.668</td> </tr> <tr> <td>restauratie Stadhuis Markt 2</td> <td>438.327</td> </tr> <tr> <td>Softw/hardw+impl.dienstverlening</td> <td>90.316</td> </tr> <tr> <td>2008 Realisatie skatebaan/trapveld</td> <td>34.487</td> </tr> <tr> <td>2009 Ondergr.cont.kunststof</td> <td>108.265</td> </tr> <tr> <td>2009 Verbetering binnenklimaat</td> <td>14.000</td> </tr> <tr> <td>Diverse investeringen (dekking begrotingstekort)</td> <td>833.673</td> </tr> <tr> <td>Ondergrondse verzamelcontainers</td> <td>221.413</td> </tr> <tr> <td>Nieuwbouw gemeentehuis</td> <td>18.706.979</td> </tr> <tr> <td>2016 Ledverlichting De Beemd</td> <td>52.569</td> </tr> <tr> <td>2014 verbouwing Merlijn</td> <td>198.000</td> </tr> <tr> <td>2014 Prioriteiten woongebieden</td> <td>135.000</td> </tr> <tr> <td>2013 Schoolomgevingen</td> <td>62.540</td> </tr> <tr> <td>2017 Uitbr.Ogcs/mil.park rest</td> <td>121.000</td> </tr> <tr> <td>Fietspad Goorseweg Lochem</td> <td>18.994</td> </tr> <tr> <td>2018 Pumptrack</td> <td>15.075</td> </tr> <tr> <td>Totaalbedragen</td> <td>27.987.814</td> </tr> </tbody> </table>	Omschrijving activa	Boekwaarde 31-12-2018	Ondergrondse verzamelcontainers	16.674	Sportzaal Laren	379.327	Bouwkosten Staring College	5.297.126	Installatiekosten Staring College	0	Afvalwaterproject buitengebied Gorssel	423.500	Riolering Zutphenseweg/Kapelweg/Almenseweg	85.310	Huisvesting Suringaschool	208.573	restauratie Gudulatoren Markt 4	526.668	restauratie Stadhuis Markt 2	438.327	Softw/hardw+impl.dienstverlening	90.316	2008 Realisatie skatebaan/trapveld	34.487	2009 Ondergr.cont.kunststof	108.265	2009 Verbetering binnenklimaat	14.000	Diverse investeringen (dekking begrotingstekort)	833.673	Ondergrondse verzamelcontainers	221.413	Nieuwbouw gemeentehuis	18.706.979	2016 Ledverlichting De Beemd	52.569	2014 verbouwing Merlijn	198.000	2014 Prioriteiten woongebieden	135.000	2013 Schoolomgevingen	62.540	2017 Uitbr.Ogcs/mil.park rest	121.000	Fietspad Goorseweg Lochem	18.994	2018 Pumptrack	15.075	Totaalbedragen	27.987.814
Omschrijving activa	Boekwaarde 31-12-2018																																																		
Ondergrondse verzamelcontainers	16.674																																																		
Sportzaal Laren	379.327																																																		
Bouwkosten Staring College	5.297.126																																																		
Installatiekosten Staring College	0																																																		
Afvalwaterproject buitengebied Gorssel	423.500																																																		
Riolering Zutphenseweg/Kapelweg/Almenseweg	85.310																																																		
Huisvesting Suringaschool	208.573																																																		
restauratie Gudulatoren Markt 4	526.668																																																		
restauratie Stadhuis Markt 2	438.327																																																		
Softw/hardw+impl.dienstverlening	90.316																																																		
2008 Realisatie skatebaan/trapveld	34.487																																																		
2009 Ondergr.cont.kunststof	108.265																																																		
2009 Verbetering binnenklimaat	14.000																																																		
Diverse investeringen (dekking begrotingstekort)	833.673																																																		
Ondergrondse verzamelcontainers	221.413																																																		
Nieuwbouw gemeentehuis	18.706.979																																																		
2016 Ledverlichting De Beemd	52.569																																																		
2014 verbouwing Merlijn	198.000																																																		
2014 Prioriteiten woongebieden	135.000																																																		
2013 Schoolomgevingen	62.540																																																		
2017 Uitbr.Ogcs/mil.park rest	121.000																																																		
Fietspad Goorseweg Lochem	18.994																																																		
2018 Pumptrack	15.075																																																		
Totaalbedragen	27.987.814																																																		

5. Voorzieningen

Binnen de gemeente Lochem kennen we de volgende voorzieningen per 31 december 2018 (bron: Jaarrekening 2018).

Bedragen x € 1.000

Omschrijving	Boekwaarde 31-12-2018
Voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.674
1 Voormalig bestuurders (herindeling)	4
2 Voorziening voormalig personeel	16
3 Voorziening Appa-regeling bestuurders	762
4 Voorziening gepensioneerde bestuurders	533
5 Voorziening precariobelasting	3.360
Ter egalisering van kosten	2.528
6 Voorziening onderhoud gemeentelijke accommodaties	2.528
Voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven	14.351
7 Voorziening vervanging riolering	14.351
Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	1.577
8 Voorziening egalisatie riolering	1.563
9 Voorziening legaat J.A. Vuller	2
10 Voorziening middelen derden(planschade)	12
Totaal voorzieningen	23.130

Hieronder volgt een toelichting per voorziening.

1.	Voormalig bestuurders (herindeling)
Soort voorziening	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening stelden we in bij de behandeling van de begroting 2005. Doel is om de kosten te dekken van de bestuurders die als gevolg van de herindeling niet meer terugkeerden als bestuurder in de nieuwe gemeente Lochem.
Waardering	Nominale waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	De minimale omvang van de voorziening is € 4.000. Er zijn geen verwachte toevoegingen meer. De komende jaren verwachten we ca. € 1.000 per jaar aan te wenden. In 2023 vindt de laatste aanwending plaats, waarna de voorziening verdwijnt. (beslispunt 5) .

2.	Voormalig personeel
Soort voorziening	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we voor verplichtingen voor personeel dat in de WW terecht is gekomen.
Waardering	Nominale waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	De minimale omvang van de voorziening is op dit moment € 16.000. Er zijn geen verwachte toevoegingen de komende jaren. In 2019 en 2020 geven we het saldo uit. De voorziening is eind 2020 naar verwachting nihil. Als er opnieuw personeelsleden in

	de WW terecht komen, dan voegen we het benodigde bedrag toe aan de voorziening. Afhankelijk daarvan kijken we of we de voorziening eind 2020 opheffen.
--	--

3.	Appa-regeling bestuurders
Soort voorziening	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we in 2010 voor de Appa-regeling (Algemene pensioenwet politiek ambtsdragers) van gewezen bestuurders.
Waardering	Nominale waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	De minimale omvang van de voorziening is op dit moment € 762.000. Er zijn geen verwachte toevoegingen de komende jaren. De komende jaren (2019-2027) geven we het uit aan Appa-uitkeringen en Appa-premies. Zodra er een wethouder vertrekt, bepalen we opnieuw of er een extra verplichting is.

4.	Gepensioneerde bestuurders
Soort voorziening	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we in 2010 voor de pensioenverplichtingen van gewezen bestuurders en/of gepensioneerden en hun nabestaanden.
Waardering	Contante waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	De minimale omvang van de voorziening is op dit moment € 533.000. Op basis van actuariële berekeningen, bepalen we jaarlijks welk bedrag we toevoegen en onttrekken. Naar verwachting wordt de komende jaren per jaar ca. € 40.000 uitgegeven. De looptijd is afhankelijk hoe lang de betreffende persoon nog gebruik hiervan maakt.

5.	Precariobelasting
Soort voorziening	Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we in 2017. Vanaf het tweede halfjaar 2016 heffen wij precariobelasting op leidingen en kabels. Deze heffing mogen wij nog jaarlijks opleggen tot 1 januari 2022. De voorziening is voor de bedragen die we ontvangen hebben aan precariobelasting, waar tegen bezwaar is gemaakt door de gas- en elektriciteitsnetbeheerders. In afwachting van de uitkomst van de bezwaarprocedure blijft het bedrag in de voorziening. Op dit moment is de situatie per opbrengstjaar als volgt (stand november 2019): 2016: In afwachting van behandeling in de rechtbank. 2017: Het beroep van Liander is ongegrond verklaard door de rechtbank. Liander heeft nog tot 12 december 2019 om in hoger beroep te gaan. 2018: Uitstel van betaling verleend in afwachting van bezwaar- en beroepsprocedure. Bezwaar is ingediend door Liander. 2019: Wordt begin 2020 opgelegd.
Waardering	Nominale waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	Het saldo bedraagt € 3,3 miljoen (opbrengst 2016 en 2017). Tot en met € 2021 voegen we de verwachte opbrengst precariobelasting van € 2,2 miljoen per jaar toe. De werkelijke toevoeging is gelijk aan de werkelijke opbrengst precariobelasting. Pas als duidelijk is of we het geld mogen houden, valt het saldo van de voorziening vrij en is dan vrij beschikbaar.

6.	Onderhoud gemeentelijke accommodaties
Soort voorziening	Voorziening ter egalisering van kosten
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we in 2009. Dit is voor de egalisatie van de kosten van groot onderhoud van de gemeentelijke accommodaties. De voorziening baseren we op een meerjarenraming van het uit te voeren groot onderhoud. Hierin houden we rekening met de kwaliteitseisen van de gemeentelijke accommodaties.
Waardering	Nominale waarde

Omvang, toevoegingen en aanwendungen	<p>Het saldo bedraagt € 2,5 miljoen. Begin 2019 stelde de raad een nieuw meerjarenonderhoudsplan (MOP) vast, waarop we de voorziening baseren. Het MOP herijkten we op basis van een aantal, deels wettelijk verplichte factoren. Bijvoorbeeld de toerekening van indexering en btw en de 5-jaarlijkse technische herinspectie . Alleen kosten van groot onderhoud kunnen ten laste de onderhoudsvoorziening. Kosten van klein onderhoud moeten ten laste van de exploitatie. We maken jaarlijks een analyse van de geraamde en de werkelijke uitgaven bij de jaarrekening. Dit voor het in stand houden van de voorziening en het beoordelen van de toereikendheid ervan. Uit deze analyse kan blijken dat de stand van de voorziening te hoog of te laag is. Uitgangspunt is dat wij tijdens de looptijd van het MOP de toevoeging aan de voorziening niet aanpassen. Uitzondering is als er een gemeentelijke accommodatie verdwijnt bij bijvoorbeeld verkoop. Bij het opstellen van een nieuw MOP kijken na vijf jaar passen we de toevoegingen aan.</p> <p>De jaarlijks, verwachte toevoegingen bedragen ca. € 525.000 en komen ten laste van de exploitatie. De onttrekkingen variëren de komende jaren van € 560.000 tot € 1.070.000 per jaar.</p>
--------------------------------------	---

7.	Vervanging riolering
Soort voorziening	Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we in 2005. Dit is voor de egalisatie van de kosten van de vervangingsinvesteringen riolering die we dekken door de rioolheffing. De voorziening baseren we op een meerjarenraming van uit te voeren vervangingsinvesteringen riolering.
Waardering	Nominale waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	<p>Het saldo bedraagt € 14,4 miljoen. Er is een actueel Afvalwaterketenplan (AWKP) dat loopt van 2016 tot en met 2020. De kosten voor groot onderhoud vangen we op binnen de reguliere exploitatie voor riolering.</p> <p>We brengen het bedrag dat we hebben opgenomen ('gespaard') in de voorziening in mindering op de betreffende vervangingsinvestering riolering.</p> <p>We lichten de voorziening vervanging riolering in de begroting en de jaarrekening toe. Daarbij leggen we de relatie met het AWKP of GRP. De jaarlijks, verwachte toevoegingen bedragen ca. € 1,5 miljoen en komen ten laste van het bedrag dat we met de rioolheffing ophalen. De onttrekkingen liggen de komende jaren tussen de € 2 miljoen en € 2,8 miljoen per jaar. In 2020 stellen we een nieuw gemeentelijk rioleringsplan (GRP) op voor de jaren vanaf 2021.</p>

8.	Egalisatie riolering
Soort voorziening	Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we in 2016. Jaarlijks rekenen wij via deze voorziening het rekeningresultaat op riolering af.
Waardering	Nominale waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	<p>Het saldo bedraagt € 1,5 miljoen. Het geld dat we ophalen met de rioolheffing, maar wat we nog niet besteed hebben voegen we toe aan de voorziening. We moeten via de rioolheffing geïnd geld altijd besteden voor het rioleringsdoel. De gelden blijven dan ook verplicht in een voorziening. Door o.a. een hogere opbrengst aan rioolheffing de afgelopen jaren neemt de voorziening naar verwachting toe naar € 3 miljoen eind 2020. Met het opstellen van het nieuw gemeentelijk rioleringsplan (GRP) in 2020 gaan we het saldo gebruiken. Dit om de lasten van de riolering te dekken en het tarief voor de rioolheffing te dempen.</p>

9.	Legaat J.A. Vuller
Soort voorziening	Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Doel en uitgangspunten	De voormalige gemeente Gorssel heeft een legaat ontvangen. Hiervan kwamen de baten ten gunste aan het primair onderwijs in de voormalige gemeente Gorssel.
Waardering	Nominale waarde

Omvang, toevoegingen en aanwendungen	<p>Het saldo bedraagt € 1.600. Er zijn geen geraamde toevoegingen en aanwendungen. Juridisch onderzochten we of er nog een verplichting, of terugbetalingsverplichting is. Dit is er niet meer. We stellen voor om het saldo vrij te laten vallen en over te maken naar het Vullerfonds. Het Vullerfonds heeft als doelstelling:</p> <ul style="list-style-type: none"> - personen tegemoet te komen in de kosten van hun studie aan een instelling van universitair, hoger-, middelbaar- of beroepsonderwijs; - het jaarlijks verstrekken van een aanmoedigingsprijs aan twee personen, die erg goed hebben gepresteerd op hun studiegebied. <p>De voorziening vervolgens heffen we vervolgens op (beslispunt 6).</p>

10.	Planschade
Soort voorziening	Voorziening voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is
Doel en uitgangspunten	Deze voorziening vormden we in 2018. Wij kunnen als gemeente een afkoopsom ontvangen van de initiatiefnemer, voor de afkoop van planschaderisico's bij ruimtelijke ontwikkelingen. Daarvoor nemen wij als gemeente een voorziening op, waar we het ontvangen bedrag aan toevoegen. Derden kunnen planschade verzoeken indienen bij bestemmingsplanwijzigingen. Gebeurt dit niet binnen 5 jaar na onherroepelijk worden van het betreffende bestemmingsplan, dan valt het bedrag vrij. Dan mogen wij het houden.
Waardering	Nominale waarde
Omvang, toevoegingen en aanwendungen	Het saldo bedraagt € 12.000. De toevoeging dekken wij door de ontvangen afkoopsom. Er zijn nog geen geraamde toevoegingen en aanwendungen.

Bronnen geraadpleegd:

- Financiële verordening gemeente Lochem 2017 (raad 26-6-2017)
- Nota reserves en voorzieningen 2014 (raad 30-6-2014)
- Nota weerstandsvermogen en risicobeheersing (raad 20-6-2016)
- Jaarrekening 2018 gemeente Lochem (raad 8-7-2019)
- Begroting 2020 gemeente Lochem (raad 11-11-2019)
- Checklist BBV jaarrekening 2018 (Baker Tilly)
- Deloitte model jaarstukken gemeenten 2017
- Deloitte handboek 2017
- Deloitte factsheet gemeenten 2018
- BBV: Wetsartikelen
- Commissie BBV
 - a. Notitie rente 2017 (juli 2016)
 - b. Notitie materiële vaste activa (december 2017)
 - c. Notitie geprognosticeerde balans en EUM-saldo (november 2018)
 - d. Notitie grondbeleid in begroting en jaarstukken (juli 2019)
 - e. Notitie het BBV & arbeidskostengerelateerde verplichtingen (januari 2013)
 - f. Notitie riolering (november 2014)
 - g. Notitie raamwerk BBV: het stelsel van baten en lasten (maart 2017)
 - h. Notitie structurele en incidentele baten en lasten (augustus 2018)
 - i. Vraag en antwoord

Bijlagen

1. Meerjarig overzicht reserves

Reserve	Boekwaarde 01-01-2019	Vermeer- deringen	Vermi- deringen	Boekwaarde 01-01-2020	Vermeer- deringen	Vermi- deringen	Boekwaarde 01-01-2021	Vermeer- deringen	Vermi- deringen	Boekwaarde 01-01-2022	Vermeer- deringen	Vermi- deringen	Boekwaarde 01-01-2023	Vermeer- deringen	Vermi- deringen	Boekwaarde 01-01-2024
1. Algemene reserve	16.847.627	2.145.000	4.528.375	14.468.252	689.000	2.446.500	12.710.752	417.000	435.000	12.692.752	254.000	225.000	12.721.752	368.000	-	13.089.752
Specificatie mutaties algemene reserve:																
Resolutiebestemming 2016		1.367.000														
Begrotingstekort			2.816.500			807.500			435.000							
Ongewingswet		125.000	205.000	50.000	50.000	495.000										
Duurzaam beheer bomen buitengebied			60.000			60.000										
Duurzaam beheer bomen buitengebied			66.875			66.875										
Verkeersmaatregelen MSG De Ganve						587.500										
Opheffen onbewaakte spoorwegaanpak			1.380.000		70.000	496.500		417.000			254.000			368.000		
Overheveling budgetten																
Verkoop Exel Tol		657.000			569.000											
Winsten grondexploitatie																
Besparingsreserves	4.664.937	309.189	2.437.745	30.524.194	297.310	3.811.931	27.209.574	285.956	1.492.033	26.003.497	274.702	1.446.816	24.831.382	264.000	1.423.404	23.671.978
2 Vervanging ondergrondse verzamelcontainer	108.470	29.166	-	137.636	29.166	-	166.802	29.166	-	195.968	29.166	-	225.134	29.166	-	254.300
3 Afschrijving	445.422	-	426.500	18.922	-	2.054.470	18.922	-	-	18.922	-	-	18.922	-	-	18.922
4 Rondweg Lochem	2.054.470	-	-	2.054.470	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5 Riolering	87.687	-	43.600	44.087	-	44.087	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6 Wonen	118.856	-	50.000	68.856	-	68.856	-	-	-	68.856	-	-	68.856	-	-	68.856
7 Functioneel gebied	900.000	-	100.000	800.000	-	100.000	700.000	-	100.000	600.000	-	100.000	500.000	-	100.000	400.000
8 Kcp van Oost	342.089	-	-	342.089	-	-	342.089	-	-	342.089	-	-	342.089	-	-	342.089
9 Sociaal domein	607.943	-	349.800	258.143	-	9.800	246.343	-	9.800	236.543	-	9.800	236.543	-	-	236.543
10 Kapitaalisten (BBV)	27.967.814	280.023	1.467.945	25.799.991	268.144	1.403.574	25.664.562	266.790	1.382.233	24.539.119	245.536	1.346.816	23.437.638	234.834	1.323.404	22.348.268
Totaal reserves	49.500.378	2.458.189	6.966.120	44.992.446	986.310	6.058.431	39.920.326	702.956	1.927.033	38.696.249	528.702	1.671.816	37.553.134	632.000	1.423.404	36.761.730

2. Meerjarig overzicht voorzieningen

Voorziening	Boekwaarde 01-01-2019	Ver- meerderingen	Ver- minderingen	Boekwaarde 01-01-2020	Ver- meerderingen	Ver- minderingen	Boekwaarde 01-01-2021	Ver- meerderingen	Ver- minderingen	Boekwaarde 01-01-2022	Ver- meerderingen	Ver- minderingen	Boekwaarde 01-01-2023	Ver- meerderingen	Ver- minderingen	Boekwaarde 01-01-2024
A. Voor verplichtingen, verliezen en risico's	4.674.033	2.240.000	332.765	6.551.248	2.240.000	2.240.000	8.600.397	2.240.000	119.490	10.720.907	-	81.338	10.639.569	-	80.721	10.558.848
1 Voormalige bestuurders (herindeling)	4.013	-	926	3.087	-	-	2.161	-	926	1.235	-	-	309	-	309	-
2 Voormalig personeel	16.002	-	13.716	2.286	-	-	2.286	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3 Alpha-regeling bestuurders	761.517	-	276.443	485.075	-	-	309.136	-	76.864	232.272	-	38.712	183.560	-	38.712	154.848
4 Gepensioneerde bestuurders	532.881	-	41.700	490.881	-	-	449.281	-	41.700	407.581	-	41.700	365.881	-	41.700	324.181
5 Precariobelasting	3.359.819	2.240.000	-	5.599.819	2.240.000	2.240.000	7.839.819	-	-	10.079.819	-	-	10.079.819	-	-	10.079.819
B. Ter eegalisering van kosten	2.528.052	512.222	556.228	2.484.046	526.222	526.222	2.061.432	526.222	735.667	1.851.987	526.222	1.072.726	1.305.483	526.222	573.510	1.258.195
6 Onderhoud gemeentelijke accommodaties	2.528.052	512.222	556.228	2.484.046	526.222	526.222	2.061.432	526.222	735.667	1.851.987	526.222	1.072.726	1.305.483	526.222	573.510	1.258.195
C. Voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen waarvoor een heffing wordt geheven	14.350.926	1.393.550	2.033.900	13.710.576	1.314.769	1.587.702	12.204.745	1.587.702	-	13.792.447	1.715.782	-	15.508.229	1.773.468	-	17.281.697
7 Vervangings financiering	14.350.926	1.393.550	2.033.900	13.710.576	1.314.769	1.587.702	12.204.745	1.587.702	-	13.792.447	1.715.782	-	15.508.229	1.773.468	-	17.281.697
D. Voor middelen van derden waarvan de bestemming gebonden is	1.576.626	520.522	-	2.097.148	887.905	799.213	2.985.053	799.213	-	3.784.266	869.526	-	4.653.792	855.760	-	5.509.552
8 Epcalisatie roeping	1.562.993	520.522	-	2.083.505	887.905	799.213	2.971.410	799.213	-	3.770.623	869.526	-	4.640.149	855.760	-	5.495.909
9 Legaat J.A. Vuller	1.644	-	-	1.644	-	-	1.644	-	-	1.644	-	-	1.644	-	-	1.644
10 Middelen derden (plenschades)	12.000	-	-	12.000	-	-	12.000	-	-	12.000	-	-	12.000	-	-	12.000
Totaal	23.129.637	4.666.294	2.922.913	24.873.018	4.968.896	5.153.137	25.851.628	3.990.287	855.157	30.149.607	3.111.530	1.154.064	32.107.073	3.155.450	654.231	34.608.292

3. Nadere uitleg soorten voorzieningen

a. Voorziening voor verplichtingen, verliezen en risico's

Bij deze voorzieningen gaat het om toekomstige verplichtingen en verliezen. Waarvan het bedrag onzeker is, maar we redelijk kunnen schatten. Is de kans dat een risico zich voordoet en de omvang niet goed in te schatten, dan mogen we geen voorziening treffen. Deze risico's nemen we op in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. En als niet uit de balans blijkende verplichting. Als het bedrag van een verplichting vast staat (dus niet onzeker is), dan moeten we een schuld opnemen.

We mogen geen voorzieningen vormen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume. Voorbeeld hiervan is een voorziening vakantiegeld. Deze jaarlijkse verplichting nemen wij als last op in de begroting en jaarrekening. We vormen wel voorzieningen voor verplichtingen waarvan de bedragen meer fluctueren, zoals de Appa-uitkering voor wethouders.

b. Voorziening voor de egalisatie van kosten

Bij deze voorziening gaat het om kosten die we in een volgend jaar maken. Maar waarvan de oorzaak in het verleden ligt. De voorziening zorgt ervoor dat we deze kosten gelijkmatig verdelen over de jaren. Voor voorzieningen die we vormen om de kosten voor groot onderhoud van een kapitaalgoed over meerdere jaren uit te smeren, hebben we een actueel, meerjarenonderhoudsplan nodig van het betreffende kapitaalgoed. Uit dat plan blijkt welke kosten en investeringen we de komende jaren gaan maken. Het beheerplan moet aansluiten op de stand van de voorziening en de dotatie eraan. Als er geen recent beheerplan aanwezig is voor het betreffende kapitaalgoed, mogen we geen voorziening vormen. Als richttermijn verstaat de BBV onder een recent beheerplan, een plan van maximaal vijf jaar oud. Van deze vijf jaar kunnen we gemotiveerd afwijken als de raad hiermee instemt en we het in de paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' toelichten. Als er een belangrijke tussentijdse afwijking is opgetreden in de staat van onderhoud, dan moeten we binnen de vijf jaar het plan bijstellen. Op basis van de BBV is het niet mogelijk om onderhoudslasten structureel via een bestemmingsreserve te egaliseren. Wel kunnen we de onderhoudslasten dan tijdelijk via resultaatbestemming uit een daartoe gevormde (bestemmings)reserve dekken, als incidentele mutatie. Als een voorziening groot onderhoud riolering niet is onderbouwd, moeten we het saldo overboeken naar een 'voorziening voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden'.

Achterstallig onderhoud dat leidt tot onveilige situaties en waarbij sprake is van kapitaalvernietiging is onaanvaardbaar. Dit moet zo spoedig mogelijk, maar binnen een redelijke termijn, worden hersteld. Dit herstel van achterstallig onderhoud merkt de BBV aan als een verplichting. Dan moeten we een afzonderlijke voorziening vormen.

c. Voorziening voor bijdragen aan toekomstige vervangingsinvesteringen, waarvoor we een heffing heffen

De voorziening zorgt ervoor dat we deze kosten van vervanging gelijkmatig verdelen over de jaren. In dit geval gaat het om toekomstige vervangingsinvesteringen van een kapitaalgoed, waarvoor we een heffing heffen. Dit zijn investeringen met een economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven. Dan gaat het om heffingen die wij vragen van onze inwoners. Heffingen voor specifieke doelen, waarbij we een specifieke bestedingsplicht opnemen in een verordening. We mogen als gemeente in het tarief dat we vragen een spaarbedrag opnemen voor toekomstige vervangingsinvesteringen. Dit heeft als voordeel dat er een meer gespreide tariefontwikkeling is. Bij realisatie van de vervangingsinvestering activeren we de investering voor het volle bedrag. Het bedrag dat we spaarden in de voorziening, brengen we dan in mindering op de investering.

d. Voorziening voor van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden

Wij kunnen relatief veel heffingen van inwoners vragen. Heffingen voor specifieke doelen, waarbij we een specifieke bestedingsplicht opnemen in een verordening. Ook gebruiken we deze voorziening voor bijvoorbeeld ontvangen schenkingen met een bestedingsplicht. Of voor een bijdrage van een bedrijf in de aanleg van een weg van ons. Het aanmerken als reserve zou ten onrechte de suggestie wekken dat de raad vrij is in het aanwenden van de middelen. De middelen moeten we of voor een specifiek doel aanwenden, of teruggeven. Daarom is het een voorziening. Zodra vaststaat dat we daadwerkelijk een bedrag moet terugbetalen van de niet bestede middelen, dan moeten we het omzetten naar een schuld 'nog te betalen bedragen' (overlopende passiva). Bij de laatste soort voorzieningen gaat het niet om voorschotbedragen die we hebben ontvangen van de Europese of Nederlandse overheid (bijvoorbeeld subsidies). Die horen bij de 'vooruit ontvangen middelen' (overlopende passiva).